

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
EKONOMİ BAKANLIĞI

ŞEKERLİ VE ÇİKOLATALI MAMULLER

●●● SEKTÖR RAPORLARI

İhracat Genel Müdürlüğü
Tarım Ürünleri Daire Başkanlığı

EKERL VE Ç KOLATALI MAMULLER

SITC No : 062-073
Armonize No : 1704-1806

TÜRK YEDE ÜRETİM

Türkiye'de ekerli ve çikolatalı mamuller sektörünün başlangıçta, bölgeden sağlanan hammaddelerle küçük imalathanelerde üretilen lokum ve helva gibi geleneksel Türk ekerlemelerinin üretimine dayanmaktaydı. Günümüzde, geleneksel üretim yöntemleriyle birlikte modern üretim teknolojisinin de kullanıldığı sektör, gıda sanayi içinde yer alan, üretiminde kullanılan hammaddeler, yardımcı maddeler ve ambalaj malzemeleri ile yan sanayisini de geliştiren önemli sektörlerden bir tanesi durumuna gelmiştir.

Ekerli ve çikolatalı mamuller Türkiye'nin hemen hemen her ilinde ve ilçesinde üretilmekte, sektörde büyük, orta ve küçük işletmeler birlikte yer almaktadır.

Sektöre ait ürün yelpazesinin çok geniş olması, firmaların ekipmanlarında da değişiklikler yaparak çeşitli ürünleri de farklı zamanlarda üretebilmeleri ve fabrikalarda üretimin genelde 3 vardiya, küçük üreticilerde tek vardiya hatta mevsimlik üretim olması söz konusu oldu. Ürün bazında üretici firma sayısı ve üretim kapasitesiyle ilgili rakamlar kesin olarak tespit etmek oldukça güçtür.

Yabancı sermayeli yatırım tevkif belgesi almış firmaların da faaliyette bulunduğu sektörde, lokum, helva ve ekerleme üretiminin büyük bir bölümü küçük ölçekli işletmelerce, ciklet, çikolata ve çikolata mamullerinin tamamına yakını ise 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmelerce gerçekleştirilmektedir.

Ekerlemeler genellikle eritme, pişirme, ekileştirme, soğutma ve ambalajlama işlemlerinden geçirilerek üretilmektedir. Modern üretim teknolojisi kullanan işletmelerde her ürün çeşidi için ayrı üretim hattı kullanılmakta, bu durum sabit yatırımların yüksek olması gerektirmektedir. Ekerli ve çikolatalı mamul satışlarının mevsimsel özellikler göstermesi, özellikle kış aylarında ve dini bayramlarda talebin en yüksek seviyeye ulaşması nedeniyle, üretici firmalar stoklar için de önemli harcamalarda bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, ekerli ve çikolatalı mamuller sermaye yoğun bir sektör olarak göze çarpmaktadır. Ancak, sektörün özelliği ve geleneksel üretimin emek gücüne dayanıyor olması nedeniyle, sektör sermaye ve emek yoğun bir sektör olarak ele alınabilmektedir.

Gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye'de ki başlıca ekerli ve çikolatalı mamuller tüketiminin oldukça düşük olduğu bilinmekle birlikte, son yıllarda tüketimin artmakta olduğu görülmektedir. Türkiye'nin genç bir nüfusa sahip olması ve mevcut tüketimin oldukça düşük bulunması nedeniyle, sektör ürünlerine olan talepte gelecek yıllarda düzenli artışlar beklenmektedir.

Özellikle, 1993 yılından itibaren başta Batı Avrupa Devletleri Topluluğu ülkeleri olmak üzere eski Sovyet Cumhuriyetlerine bu ürün grubunda meydana gelen ihracat artışına paralelinde, üretimde de ani yükselişler olmuş ve sektörde pek çok yeni yatırımların gerçekleştirildiği görülmüştür.

TÜRK YEĞİN Dİ T CARET

hracat

2011 yılında 135 milyar dolar olarak gerçekleşen Türkiye'nin toplam ihracatının yaklaşık % 0,57'sini 762,8 milyon dolarla şekerli ve çikolatalı mamuller ihracatı oluşturmaktadır.

Sektörün 2000'den itibaren en ciddi ihracat artışları % 40,7 ile 2003 yılında ihracatında gerçekleşmiştir. 2006 yılında gerçekleşen ihracat artış oranı % 15,5, 2007 yılında ise % 30 olmuştur. 2008 yılında ihracat artış önceki alt yıllardan en düşük oran olan % 13,7 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında ise küresel krizin etkisiyle ihracatta % 9'dan fazla bir azalma meydana gelmesine rağmen 2010 yılında ihracat % 10, 2011 yılında ihracat ise % 18,5 artış göstermiştir.

Türkiye'nin şekerli ve Çikolatalı, Mamuller ihracatı, (Miktar: Ton, Değer: 1000 ABD \$)

	2008		2009		2010		2011	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Ciklet	16.614	59.840	10.989	37.721	13.972	50.075	17.488	57.825
Sakızlı şekerler	199	465	721	1.999	1.305	3.503	1.236	3.227
Jöneli şekerler	23.341	61.398	26.580	70.655	25.141	67.767	31.887	85.053
Sakızlı ve jöneli diğer şeker mamulleri	43.389	105.679	37.966	93.440	42.360	95.982	44.001	101.415
Helva	6.451	20.229	4.830	14.504	5.429	15.462	6.661	19.373
Lokum	4.738	14.297	4.286	12.840	4.306	15.347	5.951	23.554
Kakao içermeyen diğer şekerli mamuller	7.528	26.097	8.924	25.307	10.463	30.821	13.286	38.478
Çikolata ve kakaolu mam.	128.958	355.486	122.835	328.641	137.204	364.398	149.414	433.952
Toplam	231.218	643.491	217.131	585.107	240.180	643.355	269.924	762.877

Kaynak: TÜİK

Not: 17.04 pozisyonunda tabloda ismi geçmeyen ürünler "kakao içermeyen diğer şekerli mamuller" içerisinde gösterilmiştir.

Ülkemiz şekerli mamuller ihracatında çikletin önemli bir yeri bulunmaktadır. 1990'lı yıllarda başlayan çiklet ihracatı yıllara göre artış ve azalışlar göstermiştir. 2006-2009 yıllarında azalma gösteren ihracat, 2010 yılında % 33 oranında artarak 50 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Artış oranı % 15,5 ile 2011 yılında da devam etmiş ve toplam çiklet ihracatı 57,8 milyon dolara yükselmiştir.

Türkiye'nin çiklet ihracatının yöneldiği en önemli ülke Irak'tır. Bu ülkeye 2010 yılında gerçekleşen 5,3 milyon dolarlık ihracat 2011 yılında 8,4 milyon dolara yükselmiştir. 2,7 milyon dolarla İran, 2,4 milyon dolarla Fransa ve Çek Cumhuriyeti, 2,3 milyon dolarla Tacikistan ve 2,2 milyon dolarla Romanya diğer önemli ülkelerdir.

Türkiye'nin değerli mamuller ihracatı içinde bir diğ er önemli kalemi ise %kakao ve jöleli diğ er değerli mamulleri+ olmaktadır. %kakao ve jöleli diğ er değerli mamulleri+ 2011 yılında değerli mamuller içinde en fazla ihraç edilen ürün olup; bu ürüne ait ihracat değeri yaklaşık 101 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılında jöleli değerli mamuller ihracatımız 85 milyon dolar, kakao içermeyen diğ er değerli mamuller ihracatımız 38,4 milyon dolar, helva ihracatımız 19,3 milyon dolar ve lokum ihracatımız ise 23,5 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin çikolata mamuller ihracatı en yüksek seviyesine 433 milyon dolarla 2011 yılında ulaşmıştır. 2011 yılı ihracatı bir önceki yıla göre % 19 artış göstermiştir. Çikolata mamuller ihracatı değerli mamuller ihracatından daha fazla gerçekleşmektedir.

Ülkeler itibariyle Türkiye'nin 2011 Yılı, Değerli ve Çikolata Mamuller İhracatı, (1000 ABD \$)

Ülkeler	Değerli Mamuller	Ülkeler	Çikolata Mamuller
Irak	39.615	Irak	89.117
ABD	21.688	Cezayir	41.845
İngiltere	21.252	Libya	18.130
Almanya	18.373	BAE	17.988
Cezayir	14.510	Suudi Arabistan	16.458
Romanya	13.825	Yemen	12.950
Rusya Federasyonu	11.659	İran	12.669
Fransa	9.884	Tacikistan	12.259
İran	9.336	Fransa	11.949
Suudi Arabistan	7.840	Türkmenistan	11.340
BAE	7.387	Azerbaycan-Nahç.	10.496
Toplam (Diğerleri dahil)	328.925	TOPLAM (Diğerleri dahil)	433.952

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin ülkeler itibariyle çikolata mamuller ihracatı incelendiğinde, geçen yıl da ilk sırada yer alan Irak'ın ihracatını yaklaşık % 17 oranında artarak 2011 yılında 89 milyon dolar olarak gerçekleştirdiği görülmektedir. İhracatın % 9,3 oranında artış gösteren Cezayir ise 41,8 milyon dolarla 2011 yılında en fazla çikolata mamul ihraç edilen ikinci ülke olmuştur. Bu ülkeleri 18,1 milyon dolarla Libya, 17,9 milyon dolarla BAE ve 16,4 milyon dolarla Suudi Arabistan izlemiştir.

İthalat

Türkiye değerli ve çikolata mamuller sektörü ana hammaddelerinden birisi olan kakao açısından ithalata bağımlı bir sektördür.

Kakao ve kakao ürünleri (tatlandırıcı madde katılmayan kakao tozu hariç) 2009 yılı toplam ithalatı 229 milyon dolar, 2010 yılı toplam ithalatı 318 milyon dolar ve 2011 yılı toplam ithalatı ise 398 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Kakao ve kakao ürünleri ithalatı içinde en büyük payı kakao taneleri olmaktadır. 2011 yılında 275 milyon dolarlık kakao tanesi ithal edilmiş, bu ürünü 72 milyon dolarlık ithalatla tatlandırıcı madde içermeyen kakao tozu ve yaklaşık 26 milyon dolarlık ithalatla kakao yağı izlemiştir.

**Türkiye'nin Ekerli ve Çikolatalı Mamuller İthalatı,
(Miktar: Ton, Değer: 1000 ABD \$)**

	2008		2009		2010		2011	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Çiklet	95	377	41	463	20	127	58	649
Beyaz çikolata	346	1.851	390	2.091	381	2.063	427	2.420
Sakızlı ekerler	356	2.226	505	2.124	198	625	160	482
Jöleli ekerler	1.211	4.639	1.105	5.279	281	1.494	215	912
Sakızlı ve jöleli diğer eker mamulleri	531	1.834	71	180	33	165	55	201
Kakao içermeyen diğer ekerli mamuller	1521	5.701	1.374	5.087	1.462	5.600	2.038	8.346
Çikolata ve kakaolu mamuller	15.307	80.343	15.794	77.269	18.514	89.227	19.635	91.693
Toplam	19.367	96.971	19.280	92.493	20.889	99.301	22.588	104.703

Kaynak: TÜİK

Not. 17.04 pozisyonunda tabloda ismi geçmeyen ürünler "Kakao içermeyen diğer ekerli mamuller" içerisinde gösterilmiştir.

ekerli ve çikolatalı mamullerde, değer olarak ihracatın ithalata oranı 1994 ve 1995 yıllarında ortalama 22 kat olarak gerçekleşmiştir. Ancak bu oran yıllar içinde azalmış ve 2011 yılında ihracatın ithalata oranı değer olarak yaklaşık 7,2 kat olmuştur. Aynı yıl miktar olarak ihracat ise ithalatın 12 katı gerçekleşmiştir. Bu durum, ihraç edilen ürünlere göre ithalatın daha yüksek fiyatlı ürünlerden oluştuğunu göstermektedir.

Türkiye'ye ithal edilen ekerli ve çikolatalı mamullerin büyük bir kısmı Avrupa Birliği ülkelerinden gerçekleştirilmekte ve ithalatın % 88'ini çikolatalı mamuller, % 12'sini ise ekerli mamuller oluşturmaktadır.

**Ülkeler itibarıyla Türkiye'nin 2011 Yılı Ekerli ve Çikolatalı Mamuller İthalatı,
(1000 ABD \$)**

Ülkeler	Ekerli Mamuller	Ülkeler	Çikolatalı Mamuller
Hollanda	3.561	Polonya	34.495
Almanya	2.091	Almanya	11.086
İngiltere	986	Belçika	8.495
Belçika	821	Slovak Cum.	7.641
İspanya	799	Hollanda	7.002
Çin	780	Bulgaristan	5.129
Avusturya	746	İtalya	4.994
Fransa	594	İsviçre	4.553
Rusya Fed.	531	ABD	2.631
Macaristan	354	Fransa	1.745
Toplam (Diğerleri dahil)	13.010	Toplam (Diğerleri dahil)	91.693

Kaynak: TÜİK

2011 yılında toplam ekerli mamuller ithalatı % 29 artış gösterirken, toplam çikolatalı mamuller ithalatı % 2,7 artış göstermiştir.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki Gümrük Birliği kapsamında imlenmiş tarım ürünleri olarak ele alınan şekerli ve çikolatalı mamuller, 1996-2006 döneminde içerdikleri hububat, şeker ve/veya süt miktarına göre tarım payı itibarıyla vergiye tabi tutulmuştur. 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren ise, **11/2007 sayılı Türkiye-AT Ortaklık Konseyi Kararı** doğrultusunda, uygulanmaya başlanan yeni düzenleme ile, içinde şekerli ve çikolatalı mamullerin de bulunduğu imlenmiş tarım ürünlerinde karışıklık olarak tarife kontenjan kapsamında vergi muafiyeti uygulanması başlamıştır. Bahse konu Karar, 1 Temmuz 2007 tarihinde 1 Ocak 2007 tarihinden itibaren uygulanmaya üzere yürürlüğe girmiştir. Kota kapsamında dışarıda kalan ithalat ise, tarım payı itibarıyla vergiye tabi tutulmaya devam edilmektedir.

Bu kapsamda, yıllık olarak, Avrupa Birliği Türkiyeden ithal edilen 5.000 ton çiklet (170410), 10.000 ton şekerli mamul (170490) ve 5.000 ton çikolatalı mamul (1806) için vergi muafiyeti uygulamaktadır.

Türkiye ise, Avrupa Birliğinden ithal edilen 1.000 ton çiklet (170410), 2.500 ton şekerli mamul (170490) ve 7.000 ton çikolatalı mamul (1806) için vergi muafiyeti uygulamaktadır.

DÜNYA T CARET

Dünya şekerli ve çikolatalı mamuller sektöründe çokuluslu firmaların büyük hakimiyeti bulunmaktadır. Dünya üretiminin yaklaşık % 45'inin ilk altı firma tarafından gerçekleştirildiği tahmin edilmektedir. Dünyadaki önemli pazarların neredeyse tamamında çokuluslu firmaların birlikte yer aldıkları görülmektedir. Son yıllarda dünya şekerli ve çikolatalı mamuller sektöründe çokuluslu şirketlerin ürün ambalajlarını küçülterek fiyatları korumaya çabaları içinde oldukları gözlemlenmektedir.

2009 yılında dünya şekerli ve çikolatalı mamuller perakende satışları toplamının, bir önceki yıllara göre % 4 oranında artarak 160 milyar dolar olarak gerçekleştirildiği tahmin edilmektedir. Toplam satışların değer olarak % 55'ini çikolatalı mamuller, % 31'ini şekerli mamuller, % 14'ünü ise çikletler oluşturmaktadır.

2009 yılında yaşanan ekonomik krize rağmen, özellikle Latin Amerika ve Asya Pasifik ülkeleri pazarlarında çikolatalı mamul ve çikletin pazar payları şekerli ve çikolatalı mamuller aleyhine artmaktadır.

Dünya Şekerli ve Çikolatalı Mamuller Dış Ticareti (Milyon ABD \$)

Şekerli Mamuller	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
hracat	5.240	5.906	6.173	6.545	7.430	8.402	7.969	8.552
ithalat	5.247	5.861	6.338	6.592	7.442	8.114	7.581	8.253
Çikolatalı Mamuller								
hracat	9.958	11.720	12.592	14.134	16.934	19.338	18.107	19.948
ithalat	9.798	11.355	12.428	13.678	16.377	18.762	17.377	19.193

Kaynak: ITC Trademap veritabanı, <http://www.trademap.org>

Şekerli ve çikolatalı mamullerin perakende satışları ülkelere göre büyük farklılıklar göstermektedir. Örneğin: Batı Avrupa ülkelerinde şekerli mamul satışları toplam satışların % 26'sini oluştururken, Çin'de bu oran % 63 olarak gerçekleştirilmektedir.

Sektörün dünya üretiminin ve ticaretinin büyük bir kısmını geli mi ülkelerce gerçekleştirilmektedir. Ki i ba ına dü en milli gelirin yüksek oldu u ülkelerde çikolata² mamullerin satış lar² daha fazla iken, milli gelirin dü ük oldu u ülkelerde çikolata² mamullere göre daha ucuz olan ekerli mamullerin tüketiminin fazla oldu u görülmektedir.

ekerli ve çikolata² mamuller dünya ticaretinin büyük bir kısmını geli mi ülkelerin kendi aralarında yapt² ticaret olu turmaktadır. Gelir seviyesinin yüksek oldu u ülkelerde, ki i ba ına tüketilen ekerli ve çikolata² mamuller de yüksek miktarlarda bulunmaktadır. Dünya tüketiminde sürekli artış lar görülmekte ve bu artış ların gelecek yıllarda da devam edeceği tahmin edilmektedir.

hracat

2010 yılında 28,5 milyar dolarlık toplam dünya ekerli ve çikolata² mamuller ihracatının % 30'unu ekerli mamuller, % 70'ini ise çikolata² mamuller olu turmu tur. Toplam ihracat 2009 yılında yaşanan küresel kriz sonrasında 2010 yılında % 10 artış göstermiştir.

Ülkeler itibariyle 2010 Yılı, Dünya ekerli ve Çikolata, Mamuller ihracat, (Milyon ABD \$)

Ülkeler	ekerli Mamuller	Ülkeler	Çikolata ² Mamuller
Almanya	828	Almanya	3.328
Belçika	570	Belçika	2.292
Çin	511	Fransa	1.328
Meksika	502	İtalya	1.290
Kanada	433	Hollanda	1.184
Hollanda	403	ABD	1.035
İspanya	401	Polonya	897
ABD	382	Kanada	890
Türkiye	279	İsviçre	744
İngiltere	225	İngiltere	581
Dünya	8.552	Dünya	19.948

Kaynak : ITC Trademap veritabanı, <http://www.trademap.org>

Dünya çikolata² mamuller ihracatında önemli ülkeler arasında % 16,7'lik pay ve 3,32 milyar dolar ihracat ile Almanya, % 11,5'lik pay ve 2,29 milyar dolar ihracat ile Belçika, % 6,77'lik pay ve 1,32 milyar dolar ihracat ile Fransa yer almaktadır.

Dünya ekerli mamuller ihracatında en önemli ülkeler arasında yaklaşık % 9,7'lik pay ve toplam 828 milyon dolarlık ihracat ile Almanya, % 6,7'lik pay ve 570 milyon dolar ihracat ile Belçika ve % 5,9'luk pay ve 511 milyon dolarlık ihracat ile Çin öne sıralarda yer almaktadır. Türkiye 2010 yılında gerçekle tirdi i 279 milyon dolarlık ekerli mamul ihracatıyla dünya sıralamasında 9. olmu tur.

thalat

Dünya ithalatı incelendi inde, önemli ihracatçı ülkelerin pek ço unun aynı zamanda önemli ithalatçı ülkeler oldu u görülmektedir. 8,25 milyar dolar olan 2010 yılı toplam dünya ekerli mamuller ithalatının % 16'sini gerçekle tiren ABD en büyük ithalatçı ülkedir. Türkiye'den ABD'ye 2009 yılında 21,6 milyon dolarlık ekerli mamul ihraç edilmiştir. Dünya ithalatında ABD'den sonra diğer önemli ülkeler % 7,1 ile Almanya ve % 5,9 ile İngiltere olmu tur.

**Ülkeler itibariyle 2010 Y.İ, Dünya çekerli ve Çikolatalı Mamuller İthalatı,
(Milyon ABD \$)**

Ülkeler	çekerli Mamuller	Ülkeler	Çikolatalı Mamuller
ABD	1.359	ABD	1.741
Almanya	582	Fransa	1.656
İngiltere	494	Almanya	1.551
Fransa	356	İngiltere	1.530
Kanada	315	Kanada	757
Belçika	240	Hollanda	748
Hollanda	234	Rusya Fed.	614
Rusya Fed.	199	İspanya	568
İsviçre	179	Belçika	530
Çin	176	Japonya	521
Dünya	8.253	Dünya	19.193

Kaynak : ITC Trademap veritabanı, <http://www.trademapp.org>

Dünya toplam çikolatalı mamuller İthalatında % 9,1 ile ABD ilk sırada yer almaktadır. Bu ülkeyi % 8,6 ile Fransa ve yaklaşık % 8,4 ile İngiltere izlemektedir. Belirtilen dört ülkenin toplam İthalatı, dünya çikolatalı mamuller İthalatının yaklaşık % 34'ünü oluşturmaktadır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
EKONOMİ BAKANLIĞI

Adres: T.C. Ekonomi Bakanlığı
İnönü Bulvarı No:36 06510 Emek / ANKARA
Telefon: +90 312 204 75 00
www.ekonomi.gov.tr